

Dr. Bara Júlia és Dr. Gyöngyösy Orsolya arra vállalkoztak, hogy a Nagyboldogasszony tiszteletére épített csongrádi templomot bemutassák. Egy-egy épületről beszélhetünk művészettörténeti szempontok alapján is, mely magába foglalja az építésztörténetet, szobrászatot, képzőművészetet és iparművészetet egyaránt. Mivel a templom életéhez az ének és a zene is hozzátartozik, így írhatunk a templomban található zeneszerszámokról vagy kottákról is. A harangok és a csengők miatt a bronzművesség is érintett. Ezeket is tekinthetjük hangszereknek, melyek használata igen egyszerű, ám a liturgiában mégis nagy jelentőséggel bírnak. Ezek készítéséhez és használatához – éppen azért, mert nem profán, hanem istentiszteleti célra szánt tárgyakról van szó – egyedi szokások is kötődnek. Sőt, alkalmasint a nyomdatörténet is hozzátartozhat a templom életéhez a liturgikus könyvek, kánontáblák, valamint a sekrestyében kifüggesztett imádságok kapcsán.

A jelen kötetben összefoglaltakról az is beszélhet, aki nem művészettörténeti, hanem kultusz- vagy áhítattörténeti alapon akarja leírni egy-egy templom múltját. A templomban található oltárok, képi ábrázolások sokszor kötődnek egy-egy társulathoz, de votívtárgyakként is bekerülhettek a templom felszerelésébe. A klenódiumok és paramentumok is tükrözhetik akár egy személy vagy egy közösség kötődését a templomhoz.

A szerzők jó történeti érzékkel foglalják össze a templom építéstörténetét. Gyöngyösy Orsolya néprajzkutató az ismeretetté téma szakavatott ismerője, ezért számára nagyon fontos a térhasználat, az egyházi ünnepek mikéntje, vagy éppen a Nagyboldogasszony-napi búcsú rendje. Ez utóbbihoz az 1947/48-ban országosan megrendezett Mária-év kapcsán az a jelentős történelmi esemény is kötődik, hogy közvetlenül az 1947. augusztus 14–15-én Esztergomban rendezett országos nyitóünnepség után Mindszenty József bíboros, hercegprímás, esztergomi érsek azonnal a csongrádi rendezvényekre utazott, és azokon vett részt 16-án és 17-én.

Az oltárterítők, antependiumok sokszor csak néprajzi érdekességet jelentenek, viszont ezeken keresztül is bepillantás nyerhetünk a helyi lakosság hitéletébe. Így, bár ezek a legtöbb esetben művészi értéket ugyan nem képviselnek, a népi vallásosságnak azonban kifejezetten jelentős emlékei. Ugyanez vonatkozik a templomi lobogókra is, melyek sokszor kötődnek az egyes ünnepekhez, minden olyan áhítathoz, mely mozgással, körmenettel vagy processio-val kapcsolatosak. Szintén a mindennapi áhítat kellékei a gyertyák, a húsvéti gyertya, netán ha még a triangulumban elhelyezett gyertyákról vagy egykoron a templom világítására készített gyertyákról is szó esik.

Csongrád a Váci Egyházmegye egyik ősi főesperessége volt; létrehozása valószínűleg az egyházmegye alapításával egyidejűleg történt. Hivatalosan e szerepet 1993-ig töltötte be, amikor a város a Szeged-Csanádi Egyházmegyéhez került. A város most álló templomának elkészítésében a Károlyi-uradalom is jelentős szerepet játszott; így az építés és a fenntartás története kötődik a grófi család életének reprezentációs tevékenységéhez is. A csongrádi nép mindig ragaszkodott katolikus hitéhez és a templomhoz, mely utóbbi a város egésze számára is, műemléki jellege miatt, mind a mai napig nagyon jelentős.

Gyöngyösy Orsolya már korábban – jeles szerzőgárdát mozgósítva – megörökítette a Szent Rókus templom történetét, mely jogi érdekességgként mind a mai napig Csongrád város tulajdona, így tulajdonképpen annak kegyurasága alatt áll. Örömmel fogadjuk, hogy szerzőtársával, Bara Júliával ezen könyvben bemutatják számunkra azt a templomot is, mely Csongrád városának igazi büszkesége, és lelki életének középpontja.

*Dr. Varga Lajos
váci segédpüspök, általános helynök*